
Shri Vicharadipakah

श्रीविचारदीपकः

Document Information

Text title : Vicharadipakah

File name : vichAradIpakaH.itx

Category : major_works, upadesha

Location : doc_z_misc_major_works

Transliterated by : Tanvir Chowdhury

Proofread by : Tanvir Chowdhury

Latest update : December 4, 2022

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

శ్రీవిచారదీపకః

(శ్రీమత్పరమహంసస్వామిబ్రహ్మనందవిరచితః)

శ్రీరమాపతయే నమః ।

॥ మఙ్గలం ॥

ఫణీన్ద్రభోగామలతల్పశాయినే
దురన్తదుర్ణేయవిచిత్రమాయినే ।

సమస్తసత్త్వైకహృదబ్జయాయినే
నమాఽస్తు మేశాయ విమోక్షదాయినే ॥ ౧॥

స్వచ్ఛాస్త్రతైలశ్చ విరాగవర్తిక-
శ్చేతః సుపాత్రశ్చ గురూక్తిపావకః ।

నిర్వాతహృద్గేహగతః ప్రకాశయేత్
సర్వేప్పితం వస్తువిచారదీపకః ॥ ౨॥

కలా హి యోగో న జపస్తపో వ్రతం
న చాపి యాగో న సురార్చనం తథా ।

ప్రయాతి సిద్ధిం దురితప్రభావత-
స్తతో విచారైకపరాయణో భవేత్ ॥ ౩॥

ఆహారనిద్రాది నమం శరీరిషు
వైశేష్యమేకం హి నరే విచారణమ్ ।

తేనోఽఙ్గితః పక్షిపశూపమః స్మృత-
స్తస్మాద్విచారైకపరాయణో భవేత్ ॥ ౪॥

విచారహీనస్య వనేఽపి బన్ధనం
భవేదవశ్యం భరతాదివద్యతః ।

గృహేఽపి ముక్తో జనకాదివద్భవే-
త్తతో విచారైకపరాయణో భవేత్ ॥ ౫॥

పఠన్తు శాస్త్రాణి యజన్తు వాఘ్షరై-

రటస్తు తీర్థాని తపస్తు తాపకైః ।
 విదన్తి నాత్మానమృతే విచారణం
 తతో విచారైకపరాయణో భవేత్ ॥ ౬ ॥
 తస్య ఖరూపం తు సమాసతః స్ఫుటం
 శాస్త్రాన్తరాదత్ర వికృష్య యత్నతః ।
 సన్దర్శ్యతే శిష్యగురుప్రసజ్గతో
 యుక్త్యా కయాపీహ హి బోధ్యతే వృధైః ॥ ౭ ॥
 దృష్ట్వా జరాజన్మవిపత్తిసంకూలం
 సర్వ జగచ్ఛాన్తుతరజ్గభజ్జురమ్ ।
 భీతః సమాగమ్య జనోజ్ఞతం స్థలం
 కశ్చిన్ముముక్షుః సమచిన్తయత్త్విదమ్ ॥ ౮ ॥
 అహో విచిత్రాః ఖలు మోహశక్తయః
 ప్రచోదితో యాభిరహం నిరన్తరమ్ ।
 జనురరాదుఃఖనిపీడితోఽపి నో
 కదాపి పశ్యామి హితం యదాత్మనః ॥ ౯ ॥
 బాల్యం మయా కేలికలాకలాపకై-
 ర్నితం చ నారీనిరతేన యావనమ్ ।
 వృద్ధోఽధునా కిం ను కరోమి సాధనం
 ముక్తైర్వృథా మే ఖలు జీవితం గతమ్ ॥ ౧౦ ॥
 నిద్రావ్యవాయాశనతత్పరోఽభవం
 నిత్యం వివేకాపగతో యథా పశుః ।
 నాత్మానమన్తఃస్థమపి వ్యలోకయం
 సర్వం వృథా మే ఖలు జీవితం గతమ్ ॥ ౧౧ ॥
 భవాపహో వైవ సతాం సమాగమః
 కృతః శ్రుతా నాపి కథాఘహారిణీ ।
 హరేర్న తీర్థాని గతాని వై మయా
 వృథాఖిలం మే ఖలు జీవితం గతమ్ ॥ ౧౨ ॥
 చతుర్భుజశ్చక్రగదాయుధః ప్రభు-
 ర్నిరజ్జునః సర్వభవార్తిభజ్జునః ।

స్మృతః కదాపీహ మయా న మాధవో
వృథాఖిలం మే ఖలు జీవితం గతమ్ || ౧౩||

ఇహోఙ్గానాతాతసుతాదిబాన్ధవైః
సమాగమోఽయం మమ కిన్నిబన్ధనః |

సదాఽచలో వాంఛతరఙ్గచఞ్చలో
హితావహో మే కిముతాహితావహాః || ౧౪||

ఇమే చ దారాత్మజనేవకాదయః
సమాశ్రితా మామథ కర్మ వా నిజమ్ |

గతిస్తథైషాం నను కా భవిష్యతి
మయి ప్రయాతే పరలోకమన్తతః || ౧౫||

పాపైరనేకైస్తు యదర్థమాదరా-
ద్విత్తం సమాసీయ కరోమ్యహం వ్యయమ్ |

తే బాన్ధవా వై మమ దుఃఖభాగినః
కింవా భవిష్యన్తి గతస్య రౌరవమ్ || ౧౬||

సాయం సమేత్యైకతరుం విహఙ్గమాః
ప్రాతః ప్రయాన్తిహ దిశం నిజాం నిజామ్ |

త్యక్తావి యథాన్యోన్యమగం చ తం తథా
సర్వే సమాయాన్తి చ యాన్తి బాన్ధవాః || ౧౭||

యథా కపోతోఽన్నకణాభివాఞ్చయా
శిచం విశన్నేతి దురన్తబన్ధనమ్ |

కుటుమ్బజాలే విషయాశయావిశం
తథా విముచ్యేయ కథం జగత్పతే || ౧౮||

ఇయం చ ముక్తాలిలసత్ప్రయోధరా
కణన్మణివ్రాతనితమ్బమణ్డలా |

విభాతి రమ్యా లలనాఽవిచారతో
విచారదృష్ట్యా తు కుమాంసపుత్రికా || ౧౯||

ఏషా తు బద్ధావలకదామభిర్బంధం
కృష్ట్యా చ హావాఞ్చితలోలవీక్షణైః |

మామఙ్గానా నర్తయతీహ సన్తతం

నాద్యాపి లజ్జే కపితుల్యతాం గతః ॥ ౨౦ ॥

సూనుర్మయాయం పరిపూజ్య దేవతా

లబ్ధః ప్రయత్నేన చ వర్ధితోఽధునా ।

మామేవ మూఢః పరిశిక్షితః స్త్రియా

ద్వేష్టిత్యహో భాగ్యవిపర్యయో హి మే ॥ ౨౧ ॥

అనేకయత్నైః సముపార్జ్య సర్వతః

సదాప్తిరణ్ణాక్షతిదుఃఖదం ధనమ్ ।

వ్యయం కుకార్యేషు కరోమ్యహో పదం

స్వకం స్వకీయేన కరేణ హన్యతే ॥ ౨౨ ॥

జలే స్థలే యోఽపి చ శైలమస్తకే

సదైవ పుష్టాతి జగచ్ఛరాచరమ్ ।

స మేఽశనం దాస్యతి విశ్వపాలకో

న కిం కిమర్థం తు గతోఽస్మి దీనతామ్ ॥ ౨౩ ॥

లబ్ధ్యాపి దేవేప్పితమానుషం వపు-

ర్పితం సమస్తం గృహకృత్యకల్పనైః ।

చింతామణీం హస్తగతం విహాయ వై

క్రీతం మయా కాచదలం కుబుద్ధినా ॥ ౨౪ ॥

ఇదం సదాఽభ్యుక్తిసుతైలవాసితం

వరాజ్జనాలిజ్జనలాలితం ముహుః ।

హితాన్నపానౌషధివర్ధితం వపుః

కృతఘ్నమస్తే న సమం మయైష్యతి ॥ ౨౫ ॥

మలీమనేఽనాత్మని నాశశాలిని

శుచిత్వమాత్మత్వమవైమి నిత్యతామ్ ।

అనాద్యవిద్యాతిమిరావృతేక్షణః

కిమజ్ఞానం తస్య భవేన్నివర్తకమ్ ॥ ౨౬ ॥

క్షణం క్షణం దీపశిఖోపమాం దధత్

సరస్థకుమ్భాస్రవదంపుసన్నిభమ్ ।

ప్రయాత్యశేషం తు మమాయురుత్తమం

న నేక్షణోఽపీహ విలోకయామ్యహో ॥ ౨౭ ॥

గతా మదీయాః పితరో యమాలయం

ప్రయాన్తి చాన్యేపి దినన్దినం ప్రతి ।

అహం తు పశ్యన్నపి తానహో శర-

స్తథాపి మన్యే స్థితిమాత్మనో ద్రువామ్ ॥ ౨౮ ॥

ఏతే చ జిహ్వాక్షణనాసికాదయ-

శ్చౌరాస్తు శశ్వన్నమ దేహవాసినః ।

లుమ్పన్తి సర్వాత్మధనం ప్రమాథినో

నాద్యాప్యవేక్షే మమ పశ్యతాఙ్జితామ్ ॥ ౨౯ ॥

పతఙ్గమీనేభమృగాలయో లయం

ప్రయాన్తి పఞ్చేన్ద్రియపఞ్చగోచరైః ।

మయా తు తత్పఞ్చకమేవ నేవ్యతే

గతిర్న జానే మమ కా భవిష్యతి ॥ ౩౦ ॥

యథాఽహితుణ్ణో పతితోఽపి మేడకః

సమీహతేఽత్తుం మశకానచేతనః ।

తథాన్తకాస్యాన్తరితః సమన్తత-

స్తథాపి కాఙ్క్షే విషయానహో జడః ॥ ౩౧ ॥

సితం శిరః సమ్పత్తితా రదావలీ

ముఖం వలివ్రాతవృతం చ చక్షుషీ ।

గతప్రభే మే శిథిలాయతే వపు-

స్తథాపి చేతో యువతిం స్మరత్యహో ॥ ౩౨ ॥

అధఃశిరస్కేన దురన్తసఙ్కటే

మయా యదమ్భాజరరే వినిశ్చితమ్ ।

స్మరామి నాద్యాపి తద్దుద్ధతాశయో

మురారిమాయా హి కిలాతిదుస్తరా ॥ ౩౩ ॥

కరోమి దుష్కర్మ సదా ప్రయత్నతః

ఫలం తు వాఙ్ఞామి సుఖం సుకర్మణః ।

కరఙ్జామారోప్య తు కేన భుజ్యతే

ఫలం రసాలస్య బతేయమఙ్జతా ॥ ౩౪ ॥

కోఽహం కథం కేన కుతః సముద్గతో

యాస్యామి చేతః క్వ శరీరసజ్జయే ।
కిం మేస్తి చేహాగమనే ప్రయోజనం
వాసోఽత్ర మే స్యాత్కృతి వాసరాణి వా ॥ 3౫॥

ఇత్థం సుధీః శుద్ధధియా నిరన్తరజ్ఞ
సఞ్చిన్తయన్నప్యగమన్న నిశ్చయమ్ ।
ఖిన్నాన్తరజ్ఞస్తు తతః సమిత్కరో
గత్వాభ్యువాచాత్మవిదాంవరం గురుమ్ ॥ 3౬॥

శిష్య ఉవాచ ।
భవార్ణవే జన్మజరాతిమజ్జితే
తృషాఽనలే మోహవివర్తసజ్జులే ।
నిమజ్జతో మే కిము తారకం దృఢం
వదార్తబద్ధో మయి చేదనుగ్రహః ॥ 3౭॥

గురురువాచ ।
సంసారదుష్పారమహోదధౌ నృణాం
తుష్టివదేవోర్ధ్వమధశ్చ మజ్జితామ్ ।
గోవిన్దపాదామ్బురుహైకచిన్తనం
పోతం వదస్తీహ దృఢం విపశ్చితః ॥ 3౮॥

శిష్య ఉవాచ ।
ఇహైవ సన్త్యజ్య గృహం సబాన్ధవం
ధనం శరీరం చ గతస్య దేహినః ।
భవేదముత్రాస్య సహాయకస్తు కః
సుహృద్వదేతద్వద వేదవిద్విభో ॥ 3౯॥

గురురువాచ ।
వధూర్జనిత్రీ జనకః సహోదరః
సుతో ధనం మిత్రమముత్ర గచ్ఛతా ।
సమేతి సాకం న సహాయకోఽపి కో
వినా స్వధర్మేణ నరేణ వై క్వచిత్ ॥ ౪౦॥

శిష్య ఉవాచ ।
ధర్మస్య మార్గా బహవో మహర్షిభిః
సన్దర్శితా భుక్తివిముక్తిసిద్ధయే ।

కస్తేషు గమ్యస్తు మయాత్మశుద్ధయే
నిఃశేషధర్మైకరహస్యవిద్గురో ॥ ౪౧॥

గురురువాచ ।
వాచా చ చిత్తేన చ కర్మణాపి యత్
సమృలనం నిత్యమవేక్ష్య శాస్త్రతః ।
సత్యస్య తద్ధర్మమిహోత్తమం బుధాః
ప్రాహుస్తతస్తం హి సమాశ్రయాచిరమ్ ॥ ౪౨॥

శిష్య ఉవాచ ।
ఇదం జగచ్ఛత్రచరిత్రచిత్రితం
వినిర్మితం కేన కథం కుతస్తథా ।
మృషాఽమృషా వాపి తతో విలక్షణం
భవేదథానాది కిమాదిమన్మునే ॥ ౪౩॥

గురురువాచ ।
యః సర్వగః సర్వవిదక్షరః ప్రభు-
ర్మయాధిపస్తన్తురివోర్ణనాభితః ।
తస్మాదనిర్వాచ్యమిదం ప్రజాయతే
వేగాత్మనా చేదమనాద్యుదాహృతమ్ ॥ ౪౪॥
(వేగశబ్దోఽత్ర ప్రవాహవాచకః, ప్రవాహజవయోరపీత్యమరః, అమరకోశః)

శిష్య ఉవాచ ।
స్వకీయముద్దిశ్య కిలేతరస్య వా
ప్రయోజనం కిన్తు వినాప్రయోజనమ్ ।
వినిర్మిమీతే జగదేతదీశ్వరో
వదైతదజ్ఞానతమోనభోమణే ॥ ౪౫॥

గురురువాచ ।
సదాప్తకామస్య తు నాత్మహేతవే
న చేతరస్యాపి న చాప్యహేతుకా ।
జగత్క్రియా క్రీడనమేవ కేవలం
విభోర్వదతీంహ తు వేదవాదినః ॥ ౪౬॥

శిష్య ఉవాచ ।
నిశాకరేన్ద్రార్కయమానలానిలా

ఘరాఘరాధారనదీనదీశ్వరాః ।
 భయేన కస్యాఖిలశక్తిధారిణః
 సదైవ భీతా నియతిం త్యజన్తి నో ॥ ౪౭॥
 గురురువాచ ।
 యమీశ్వరాణాం పరమం మహేశ్వరం
 తథోద్యతం వజ్రమపి శ్రుతిర్జగౌ ।
 భయేన తస్యాఖిలమేవ కమ్పతే
 యథేహ రాజ్ఞోఽనుచరాదికం జగత్ ॥ ౪౮॥
 జడాని కర్మాణి పృథక్ పృథగ్భవైః
 కృతాని చిత్రాణి సదా సమస్తతః ।
 విబుధ్య కాలేన తు కోఽఖిలార్థవిత్
 ఫలం దయాలుర్భగవన్ ప్రయచ్ఛతి ॥ ౪౯॥
 గురురువాచ ।
 యేనేశ్యతే సర్వమిహాస్తరాత్మనా
 లోకేశ్వరా యస్య నిదేశకారిణః ।
 తేనాఖిలం కర్మఫలం ప్రసూయతే
 వర్షాంవునా సస్యమివావిరోధతః ॥ ౫౦॥
 శిష్య ఉవాచ ।
 దివాకరో దాహకరో నిశాకర-
 స్తడిగ్గణశ్చోడుగణస్తథానిశమ్ ।
 విభాతి కస్యామితదీప్తిదీపితో
 బ్రవీతు మే సంశయశైలదేవరాట్ ॥ ౫౧॥
 న యత్ర సూర్యో న నిశాకరస్తథా
 న చాపి విద్యుజ్జ్వలనః ప్రకాశతే ।
 శ్రుతౌ స్వయంజ్ఞోఽతిరుదీరితశ్చ యో
 విభాతి తస్యాఖిలమేవ తేజసా ॥ ౫౨॥
 శిష్య ఉవాచ ।
 సదేవనాగాసురసిద్ధమానవం
 జగత్సమగ్రం ప్రలయే లయోన్ముఖమ్ ।
 విలీయతే కస్య తనావనాశినో

జగత్పతేర్బ్రూహి విపశ్చితామృతే || ౫౩||

గురురువాచ ।

యస్యోదరేఽనన్తతనోర్మహాత్మనో

బ్రహ్మాణ్ణలక్షణి పరిస్ఫురన్త్యలమ్ ।

ఖద్యోతకా భాన్తి యథా నభోఽంగణే

తస్మిన్నిదం యాతి లయం లయేఽఖిలమ్ || ౫౪||

శిష్య ఉవాచ ।

ఇహాస్తి దేవః ఖలు కస్తు పూజ్యతాం

గతః కథం తస్య భవేచ్ఛ పూజనమ్ ।

సుపూజితేనాపి చ తేన కిం ఫలం

భవేదిహాముత్ర వదాశు మే విభో || ౫౫||

గురురువాచ ।

యః సర్వగోఽవ్యక్తవపుః స్వసంస్థితి-

ర్యన్మూర్తయో బ్రహ్మమహేశమాధవాః ।

సర్వేశ్వరం వేదవచాంసి యం జగు-

ర్దేవాధిదేవం తమవేహి సన్మతే || ౫౬||

గురురువాచ ।

న పుష్పమాలాభిరసౌ న చన్తనై-

ర్న ధూపదీపాదినివేదనైరపి ।

ప్రయాతి తోషం తు మనోఽవుజార్పణాత్

తతోఽచిరం మోక్షఫలం ప్రయచ్ఛతి || ౫౭||

శిష్య ఉవాచ ।

స్థలం నివాసస్య గురో క్వ విద్యతే

సదైవ దేవస్య కథం చ గమ్యతే ।

కథం భవేత్తస్య చ దర్శనం ద్రుతం

బ్రవీతు మే తత్త్వదృశాం మణిర్భవాన్ || ౫౮||

గురురువాచ ।

తస్య స్థలం భూమిగతం న చామ్భరే

పాతాలగం వాపి సదా హృదమ్బుజే ।

జానీహి తద్వాసముపేత్య చేతసా

పశ్యన్తి తం దివ్యదృశస్తు యోగినః ॥ ౫౯ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

అహం శరీరం కిముత్యేన్ద్రియాణి వా

మనోఽథవా ప్రాణగణోఽథవా మతిః ।

అథో కిమేషాం తు సముచ్చయోఽస్మి కిం

తతః పృథగ్వాత్మవిదాం శిరోమణే ॥ ౬౦ ॥

గురురువాచ ।

శరీరమేతన్న తథేన్ద్రియాణ్యపి

మనోఽపి నో ప్రాణగణోఽపి నో మతిః ।

న చాపి ధీమన్నసి తత్సముచ్చయ-

స్తతోఽన్యమాత్మానమవేహి సాక్షిణమ్ ॥ ౬౧ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

విచేష్టతే కేన మనః ప్రచోదితం

కరోతి కేనాసుగణో గమాగమౌ ।

వపుస్తథేదం నను కేన నీయతే

హృది ప్రవిష్టేన గురుర్బ్రవీతు మే ॥ ౬౨ ॥

గురురువాచ ।

కర్ణస్య కర్ణం మనసో మనఃశ్రుతి-

ర్వాచం చ వాచో యమసోరసుం జగౌ ।

తేనానిశం యస్త్రమివాస్తరాత్మనా

సమ్ప్రేరితం సర్వమిదం ప్రవర్తతే ॥ ౬౩ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

కర్తృత్వభోక్తృత్వముఖం కిమాత్మనః

కిం ధర్మజాలం మనసోఽథవా మతేః ।

కింవేన్ద్రియాణాం కిముతాసుగం భవే-

దేతద్దయాలో వద మే వినిశ్చితమ్ ॥ ౬౪ ॥

గురురువాచ ।

కర్తా తు నాత్మా న మనో న శేముషి

నైవేన్ద్రియాణీహ న చాసవస్తథా ।

నాహజ్కృతిర్నాపి వపుర్వివేకినః

కర్తారమేషాం తు సముచ్చయం విదుః ॥ ౬౫ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

నిబద్ధ్యతేఽయం కిల కేన హేతునా

తథైవ కేనేహ జనో విముచ్యతే ।

బద్ధశ్చ మోక్షశ్చ కిమాత్మకః స్మృతః

కృపార్ద్రదృష్టే వద మే సమాసతః ॥ ౬౬ ॥

గురురువాచ ।

నిబద్ధ్యతేఽయం విషయానురాగతో

విరాగతస్తేషు విముచ్యతే ద్రుతమ్ ।

స్వభావతః సంస్థలనం హి బద్ధనం

పునః స్థితిస్తత్ర విముక్తిరుచ్యతే ॥ ౬౭ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

జీవో విభుర్వాణురుతాపి మధ్యమో

నానాఽథవైకః కిము మధ్యసంఖ్యకః ।

నిత్యోఽథవా కిం ప్రలయే వినశ్యతి

సర్వం తదేతత్కృపయా వదాశు మే ॥ ౬౮ ॥

గురురువాచ ।

నాణుః సమస్తావయవానుగో యతో

నో మధ్యమోఽయం పరిణామవర్జనాత్ ।

ఆకాశవత్సర్వగతో హి గీయతే

తస్మాత్త్వమేనం విభుమేవ నిశ్చిను ॥ ౬౯ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

రవిర్మధైకో నిఖిలాక్షిభాసక-

స్తథాఽయమాత్మాఖిలదేహదీపకః ।

ఉపాధిభేదాచ్చ భవేద్యవస్థితిః

ప్రమాణహీనా తు తృతీయకల్పనా ॥ ౭౦ ॥

గురురువాచ ।

సమస్తవస్త్వేకవినాశసాక్షిణో

భవేద్ద్యినాశో న కదాపి కేనచిత్ ।

లయే భవేచ్ఛేద్వద కస్తదాశ్రయ-

స్తతస్త్విమం నిత్యమవేహి దేహినమ్ ॥ ౭౧॥

శిష్య ఉవాచ ।

స్వరూపమీశస్య తు కిం వినిశ్చితం

తథాస్య జీవస్య చ కిం వపుర్భవేత్ ।

కియత్తయోరస్తి తథైవ చాస్తరం

బ్రవీతు మే తత్త్వవిదాం వరో భవాన్ ॥ ౭౨॥

గురురువాచ ।

మాయాయుతం బ్రహ్మ మహేశ్వరం పుథా

జీవం సమేతం చ వదన్వ్యవిద్యయా ।

నైవాస్తరం కిచ్ఛ్చదుపాధిమస్తరా

సమ్యగ్విచారేణ తయోఽస్తు లభ్యతే ॥ ౭౩॥

శిష్య ఉవాచ ।

కథం మహామ్నోధితరక్తతుల్యయో-

ర్విరుద్ధధర్మాస్పదయోః పరస్పరమ్ ।

భవేద్విహైక్యం పరమేశజీవయో-

ర్వదైతదాత్మానుభవాద్భవార్తిహన్ ॥ ౭౪॥

గురురువాచ ।

యథాభితా చాపి తరజ్జతా తయో-

ర్విహాయ నీరైక్యమిహోపలక్ష్యతే ।

అపాస్య జీవేశ్వరభావమీక్ష్యతే

తథా చిదానన్దమయం విచక్షణైః ॥ ౭౫॥

శిష్య ఉవాచ ।

బహూనుపాయానవదన్నిహర్షయో

విశుద్ధయేఽతఃకరణస్య నిశ్చితాన్ ।

భవేత్తు తేషామచిరం విశోధకో

మహామతే కస్తముపాదిశాశు మే ॥ ౭౬॥

గురురువాచ ।

న తీర్థయాత్రాభిరిదం న చాధ్వరై-

స్తపోభిరుగ్రైర్న జపైర్వ్యతైరపి ।

తథా విశుద్ధ్యత్యచిరం యథా హరే-

రనన్యచేతఃస్మరణేన నిత్యశః ॥ ౭౭॥

శిష్య ఉవాచ ।

అనేకశాస్త్రాణి పురర్షిపుంజవైః

కృతాని సర్వాణి చ యుక్తిమన్తి వై ।

ప్రమాణతా తేషు తు కస్య సమ్భవే -

దశేషశాస్త్రార్థవిచారసారవిత్ ॥ ౭౮॥

గురురువాచ ।

యద్యద్ధి వేదానుగతం సయుక్తికం

తత్తత్తు బాలోక్తమపీహ గృహ్యతే ।

తద్బాహ్యమప్యమ్బుజజన్మనోదితం

ప్రామాణ్యమాయాతి వచో న కర్హిత్ ॥ ౭౯॥

శిష్య ఉవాచ ।

ఉపాసనాజ్ఞానముతాపి కర్మ వా

భవేద్ధృఢం కిన్ను విమోక్షసాధనమ్ ।

అథో కిమేతాని సముచ్చితాని వా

కిమన్యదప్యస్తి తదాప్తికారణమ్ ॥ ౮౦॥

గురురువాచ ।

నోపాసనా వైవ చ కర్మ కారణం

మోక్షస్య వైవాపి సముచ్చయస్తయోః ।

జ్ఞానం వదన్తీహ తు తస్య సాధనం

నాన్యోఽస్తి పథా భవరోగశాస్తయే ॥ ౮౧॥

శిష్య ఉవాచ ।

ఉపాసనాయాశ్చ తథైవ కర్మణో

భవేద్విబోధస్య చ కిన్ను సాధనమ్ ।

స్వరూపమేషాం చ కిమస్తి నిశ్చితం

పుథక్ పుథగ్బ్రూహి విభో సమాసతః ॥ ౮౨॥

గురురువాచ ।

శ్రద్ధా మనఃస్థైర్యముపాసనస్య వై

స్వాస్తిక్యవిత్రాధికతాదికర్మణః ।

జ్ఞానస్య వైరాగ్యవివేచనాదికం

విజ్ఞా వదస్తీహ తు సాధనం పృథక్ ॥ ౮౩॥

గురురువాచ ।

దానాగ్నిహోత్రాది తు కర్మణస్తథో-

పాస్తేశ్చ చేతోర్పణమిష్టవస్తుని ।

బ్రహ్మాత్మనోరైక్యవినిశ్చయం బుధాః

ప్రాహుర్విబోధస్య చ లక్షణం పృథక్ ॥ ౮౪॥

శిష్య ఉవాచ ।

కస్యేహ వృక్షస్య ఫలే సుఖాసుఖే

శాఖాశ్చ కాస్తస్య మతా మహామతే ।

బీజం చ మూలం చ పదాని కాని కిం

సజ్జేపతో బ్రూహి పృథక పృథగ్గురో ॥ ౮౫॥

గురురువాచ ।

యోఽనేకజన్మార్జితవాసనాపదః

సజ్కల్పమూలోఽనుభవైకబీజకః ।

ధర్మేతరోత్తుజ్జలతోపశోభితః

కర్మద్రుమస్తస్య ఫలే సుఖాసుఖే ॥ ౮౬॥

శిష్య ఉవాచ ।

కథం ను నిర్మూలనమస్య చాచిరం

భవేద్గురో కర్మతరోరశేషతః ।

నిరూఢపాదస్య చ భీతిదాయినో

దయానిధే తద్వద మే వినిశ్చితమ్ ॥ ౮౭॥

గురురువాచ ।

వైరాగ్యమేవాస్య దృఢం దృఢాశయాః

శస్త్రం వదస్తీహ వివేకసంశితమ్ ।

తేనైనమున్మూలయ బోధవిర్యతో

నాన్యత్తు తత్సాధనమస్తి వై క్వచిత్ ॥ ౮౮॥

శిష్య ఉవాచ ।

సుఖాయ లోకో యతతే నిరన్తరం

సుఖం చ దుఃఖేన సదైవ మిశ్రితమ్ ।

ఆమిశ్రితం యన్న తదాప్యతే కథం

తదర్థినం మే వద వేదవిద్గురో ॥ ౮౯ ॥

గురురువాచ ।

యస్యైతదానందమహోదధేర్లవం

సర్వం భవేన్నిర్వృతమాశ్రితం జగత్ ।

యత్ర స్థితో వేత్తి న దుఃఖమణ్విపి

తత్రాప్యతేఽకామహతాత్మవేదినా ॥ ౯౦ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

తథైవ దుఃఖాపగమాయ జన్తవః

సదా యతన్నే స తు నైవ సిద్ధ్యతి ।

పదం ను కింఞ్చాఖిలదుఃఖవర్జితం

భవేద్భవాన్స్తత్కృపయా బ్రవీతు మే ॥ ౯౧ ॥

గురురువాచ ।

మహేన్ద్రలోకం భువనం స్వయమ్భువో

రమేశధామాపి నగం పినాకినః ।

ప్రయాతు పాతాలమపి ప్రముచ్యతే

న దుఃఖలేశాత్తు వినాత్మసంస్థితిమ్ ॥ ౯౨ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

జ్ఞానోదయానన్తరమస్య దేహినః

కర్తవ్యమస్తీహా న కింఞ్చనాపి వా ।

చేదస్తి కిం తత్కృపయా బ్రవీతు మే

సమ్యగ్భవానాగమగోఽప్యగోచరః ॥ ౯౩ ॥

గురురువాచ ।

జ్ఞానామృతాత్పసమతేర్వివేకినో

వైవాస్తి కింఞ్చత్కరణీయతాం గతమ్ ।

యద్యస్తి తద్వృత్తినిరోధనం సదా

నాన్యత్కదాపీతి వదన్తి సూరయః ॥ ౯౪ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

ఇమా ధ్వజాగ్రాగ్నిశిఖాతడిత్ప్రభా

నదీరయాశ్వత్థదలాలిచఞ్చలాః ।

కథం నిరుద్ధా నను చిత్తవృత్తయో

భవన్తి తన్నే వద యోగినాం పతే || ౯౫ ||

గురురువాచ ।

యథా ప్రమత్తా వనదన్తినః క్వచిత్
ప్రయత్యుపాయేన వినా న నిగ్రహమ్ ।
తథైవ యోగేన వినా న వృత్తయో
నిరోధనం యాన్తి తతస్తమభ్యనేత్ || ౯౬ ||

శిష్య ఉవాచ ।

కిం లక్షణం తస్య వదన్తి యోగినో
యోగస్య చాఙ్గాని కీయన్తి సన్తి వై ।
నిర్విఘ్నమాయాతి కథం చ సిద్ధతాం
యోగీన్ద్ర మే బ్రూహి సమాసతః స్ఫుటమ్ || ౯౭ ||

గురురువాచ ।

సన్త్యజ్య సక్కుల్పవికల్పజాలకం
యత్ర స్థితిం యాతి మనోఽతరాత్మని ।
యోగం తమష్టాఙ్గామవేహి స ద్రువం
వైరాగ్యతోఽభ్యాసబలాచ్చ సిద్ధ్యతి || ౯౮ ||

శిష్య ఉవాచ ।

కిం పౌరుషేణాభిమతం స్వకర్మణా
పూర్వార్జితేనోత జన్తైరవాప్యతే ।
వస్త్యేతయోః కిఞ్చ బలిష్ఠముచ్యతే
సర్వార్థవిదూర్బాహి యదేవ నిశ్చితమ్ || ౯౯ ||

గురురువాచ ।

నైకేన పుంసా తనయః క్వచిద్యథా
నైవైకయా వాఙ్గానయాపి జన్యతే ।
సంయోగమేవాత్ర తథైవ కారణం
విధి త్వమాద్యం చ బలిష్ఠమేతయోః || ౧౦౦ ||

శిష్య ఉవాచ ।

సర్వత్రగం వేదవచోభిరుచ్యతే
బ్రహ్మోపలాదౌ తు కథం న లక్ష్యతే ।
అస్మచ్ఛరీరేషు యథైతదజ్ఞాసా

సర్వజ్ఞ మే బ్రూహి విబోధవృద్ధయే ॥ ౧౦౧ ॥

గురురువాచ ।

సామాన్యతః సర్వగతాపి భానుభా

యద్వద్విశేషేణ విభాతి దర్పణే ।

బ్రహ్మాపి సర్వత్రగతం మతౌ స్ఫుటం

తద్వద్విభాతీత్యనుభూయతే బుద్ధైః ॥ ౧౦౨ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

పరివ్రజన్నేవ జనో విముచ్యతే

గృహేపి తిష్ఠన్కిము వా దయోదధే ।

తయోశ్చ కిం తత్ర విమోక్షకారణం

వదైతదామ్నాయవచోఽనురోధతః ॥ ౧౦౩ ॥

గురురువాచ ।

విశేషతో న్యస్తగృహో విముచ్యతే

క్వచిద్గృహస్థోఽపి చ పూర్వయత్నతః ।

న చేహ కశ్చిన్నియమోఽస్తి పక్షిణోఽ-

భవన్మృగాశ్చాపి యతో వివేకినః ॥ ౧౦౪ ॥

గురురువాచ ।

శవోపమం దేహమిమం విలోకయ-

న్నతేదిమాం యస్తు ధరాం గతస్పృహః ।

అసక్తచేతాః సమదర్శనః క్షమీ

శుచిర్దయాలుః స విముచ్యతే యతిః ॥ ౧౦౫ ॥

గురురువాచ ।

యథాప్తితుష్టోఽన్యతరాగవర్జితః

స్వధర్మనిష్ఠోఽతిథిపూజకః శుచిః ।

జితేన్ద్రియో వృద్ధజనానుగః క్షమీ

విచారశీలశ్చ గృహేపి ముచ్యతే ॥ ౧౦౬ ॥

శిష్య ఉవాచ ।

శమం గతో మేఽఖిలసంశయజ్వరో

భవన్ముఖామ్భోజవచోమృతద్రవైః ।

వనేఽథవా కిం సదనే విహారిణా

మయా కథం స్థేయమిహాధునా గురో ॥ ౧౦౭॥

గురురువాచ ।

శరీరతః కర్మ సమారచన్ బహి-

ర్గతాన్తరాసక్తిరమిత్రమిత్రయోః ।

సమః సతాం నేతుమలఙ్ఘయస్తత-

స్తపోవనే వా సదనే రమస్వ భోః ॥ ౧౦౮॥

గురురువాచ ।

మనోభ్రమం విశ్వమిదం చరాచరం

విలోకయన్నాత్మరతిర్గతైషణః ।

వినిర్మమో మానమదాదివర్జిత-

స్తపోవనే వా సదనే రమస్వ భోః ॥ ౧౦౯॥

గురురువాచ ।

అహం హరిః సర్వమిదం చ తన్మయం

తతోఽన్యదాసీన్న భవిష్యతి క్వచిత్ ।

ఇమం దృఢం నిశ్చయమన్తరాస్థిత-

స్తపోవనే వా సదనే రమస్వ భోః ॥ ౧౧౦॥

తతః సమభ్యర్చ్య గురుం ముహుర్ముహుః

ప్రణమ్య చైవాముదితాశయోఽగమత్ ।

సుఖేపురేకాన్తనికేతనం తతో

జగామ సన్త్యక్తతనుః పరం పదమ్ ॥ ౧౧౧॥

ఇమం ముముక్షుః సుముముక్షుమోక్షదం

విచారయేద్యస్త విచారదీపకమ్ ।

సమాహితః సోఽస్తసమస్తసంశయః

పునర్భవం యాతి న యాతి తత్పదమ్ ॥ ౧౧౨॥

విచారదీపకః సోఽయం మనోవిష్టాలయేఽర్పితః ।

బ్రహ్మానన్దాభిధానేన యతినా హరితుష్టయే ॥ ౧౧౩॥

శ్రీమత్పరమహంసస్వామిబ్రహ్మానన్దవిరచితః

శ్రీవిచారదీపకః సమూర్ణః ।

హరిః ఓం ॥

Encoded and proofread by Tanvir Chowdhury

——
Shri Vicharadipakah

pdf was typeset on March 24, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

